

פסקים בעניני חנוכה - שיעור 787

I. פסקי רב שלמה זלמן אויערבאך הנמצא בספר הליכות שלמה

- (א) הנוסע באוירון ואין מדליקין עליו נר חנוכה בביתו ידליק שם על השלחן וכשמדליקים עליו בביתו יצא ידי חובתו בכל גווני אף אם אין השעות שוות (דף ר"ס)
- (ב) הנוסע ברכבת או באוירון פטורים מפני שאינה קרויה בית אבל חיל השוהה בקביעות ב'tank זה ביתו וחייב להדליק (דף רע"ב)
- (ג) אם יש שביל המוליך מרה"ר עד פתח הבית ידליק בראש השביל אע"פ שאין שם צורת הפתח (דף רע"ב)
- (ד) לענין שלא יהיה למעלה מעשרה על השלהבת נאמר ולא על המנורה (דף ער"ז)
- (ה) בחורים הרגילים לשהות בישיבה עד שעה מאוחרת כלילה ולנים בביתם ראוי שישבו לביתם להדליק נר חנוכה בזמנו אך גם אם מדליקים בישיבה יצאו ידי חובתם ומכל מקום אם עי"ז יגרם להם ביטול תורה גדול נראה דרשאים להדליק בישיבה ואם לשוב לביתם כשעה מאוחרת כגון בשעה עשר ודאי עדיף שידליקו בישיבה בתחילת זמן ההדלקה (דף ע"ד)
- (ו) חתן שחופתו באחד מלילות חנוכה מדליק בבית אביו הואיל ובזמן ההדלקה עדיין לא עקר דירתו ואם לאו החתן והכלה ילכו אחר החופה קודם סעודת הנשואין לבית מגורם החדש ושם יאכלו סעודה קלה כדי לקבוע דירתם ולאחר מכן ידליק הנרות ואח"כ יחזרו לבית החתונה (רע"ז)
- (ז) הבא לבית הוריו או שאר קרובים למשך יום השבת זהו מקום הדלקתו והפר"ח שהובא בבה"ל (תרט"ז ד"ה צמקוס) לאו דוקא (דף רע"ח) ובמוצאי שבת טוב שידליק שם וכלבד שישהה שם חצי שעה לאחר הדלקתו (ודלא כהאג"מ) ואבאר
- (ח) הגרשז"א הורה שמי שאינו יכול להדליק בזמנו שימנה שליח שידליק עבורו בביתו ולהדליק עצמו באיחור זמן אין נכון כלל (דף רע"ט) ודלא כהאג"מ
- (ט) מי שאין לו ברירה אחרת רשאי להדליק פנס (flashlight) של מנורת ליכון ולכרך עליו וכלבד שיש בו כדי לדלוק חצי שעה ומיהו לכמה שואלים הורה דבשעת הדחק גדול די ש לסמוך להדליק בברכה גם על מאור חשמל אבל מנורת ניאון דהיינו פלורסנט שאין בו חוט מלובן לא (דף רפ"ג) ודלא כהאג"מ ואבאר
- (י) פתיל צף הנתון ע"ג שמן אף שהפתילה כרוכה בשעוה וכדומה כשר להדלקה לכתחלה שהשעוה נמסה מיד וזה יש לראות כהדלקה אחת (דף רפ"ה)
- (יא) כלי זכוכית אטום העשוי לשימוש חד פעמי ע"י שבירת חלקו העליון כשר שהרי כלי זה מתוקן במיוחד לצורך נר חנוכה וגם עשוי בצורה מכובדת מאד וכע"ז אשכחן דקיסם שהתקינו לחצוץ בו שינוי חשיב כלי אע"פ שאינו עשוי להשתמש בו כי אם פעם אחת (דף רפ"ו) אמנם עיין באג"מ (ג - ל"ט) דאין מקדשין בכוס נייר שהוא לחד פעמי מ"מ בכוסות זכוכית ע"ג המנורה צ"ע - ולמעשה עיין בפסקי תשובות (תרט"ג - י"ח) כתב דהמחמיר כשיטת החסד לאברהם והאב"נ ורבי יצחק בנו של הראב"ד שהם דברים שמסר לו אליהו הנביא שפיר עבד מ"מ שמעתי דרב אלישיב לא חשש לדברי האוסרים וגם שמעתי מרב מנשה קליין דאין חשש בדבר ולכן יש להתיר מד' טעמים (כ) שרוב הפוסקים סוברים דנר חנוכה אין צריך כלי ועוד (ל) דאם תיקנו מתחילתו לכך חשיב כלי ועוד (ג) הכוסיות בטלים להמנורה שהוא של כסף ויותר מכולם (ד) פוק חזי מאי עמא דכר שכולנו משתמשים בכוסיות אלו
- (יב) כיון שבזמנינו זמן כלות הרגל מן השוק הוא מאוחר מבזמן חז"ל נכון ליתן שמן בנר שיהא ראוי לדלוק זמן רב ולא חצי שעה כלבד וכן נהג הגרשז"א אבל כיון שכבר תקנו חצי שעה אין בכוחנו לשנות (דף ר"ז) ודלא כהאג"מ ואבאר
- (יג) כבר דלק חצי שעה אחר צאת הכוכבים מותר לכבות הנרות (ס)
- (יד) אם בעל הבית טרוד ויאחר לשוב לביתו נכון שימתינו אשתו ובני ביתו כדי שידליק הוא אך ראוי שיתן הבעל רשות לאשתו ותדליק מיד בתחלת זמן ההדלקה (דף ר"ז)
- (טו) בעלי חנויות השוהים כל היום בחנות ושבים לביתם רק כלילה יוצאים ידי חובתן בהדלקת האשה בבית בתחלת הזמן אבל הם לא ידליקו כלל גם בחנות (דף ר"ח) ודלא כהאג"מ
- (טז) האיסור לאכול ולעשות מלאכה חצי שעה לפני ההדלקה נהוג גם בנשים והן נוהגין ג"כ בהאיסור מלאכה אחר ההדלקה דהיינו שלא לתפור ולסרוג והוא נהג בכתיבה ובישול גם כן

ז) מצות הדלקת נר חנוכה מתקיימת גם על ידי שליח אבל את הברכות לא יאמר השליח אלא אם כן עומד שם בעל הבית ושומעם דשאני נר חנוכה הואיל והיא חובת הבית והחיוב דוקא על מי שהבית שלו והרי זה דומה קצת להמניח תפילין על ידו של חברו שאינו עושה בזה שום מצוה ואם בעל הבית עומד שם שפיר מברך ומוציאו מדין שומע כעונה משא"כ מזוזה ומעקה ובדיקת חמץ שהם חיוב על הבית מ"מ אין חיוב דוקא על מי שהבית שלו (דף 75"ט - 76"א)

ח) עיקר תקנת חכמים להדליק נרות בחנוכה הוא כדי להודות על הנס של הנצחון במלחמה וכן עיקר הכוונה בשעת ההדלקה ועל הנסים שהוא קיום המצוה ובנוסף של הנרות הללו... לא נזכר כלל נס של פך השמן ובאמת לא מצינו בשום מקום תקנה להודות לה' עבור נס שעשה כדי שיוכלו ישראל לקיים מצוה כמו הדלקת נר חנוכה (דף 75"ט)

ט) כשמאור החשמל דולק במקום שדולקים נרות חנוכה אין צריך להדליק נר "שמש" דמאור חשמל דומה למדורה ויש הכירא דהנר הוא למצוה דבמקום אור החשמל אין הדרך להשתמש לאור הנר ומ"מ צריך להדליק השמש (דף 75"ט)

כ) והדליק קודם הבדלה כדעת הרמ"א (תרפ"ב - 3) דלא כהט"ז

II. עוד פסקים

א) נשים נוהגות שלא לעשות מלאכה בעוד שהנרות דולקות ואין להקל להם (תר"ט - 7) ועיין במ"ב (סק"ד) כדי להכיר שאסור להשתמש לאורה והוא כחצי שעה אבל לאחר חצי שעה מותר וע"ע בכף החיים (סק"ו) הטעם שהוא כיו"ט והעיקר כהמ"ב לכן כל מלאכות המותרים ביו"ט מותרים ג"כ וגם מסתבר שמלאכות המותרים בחוה"מ מותרים וי"א שרק מלאכות תפירה סריגה כיבוס וגיהוץ אסורות (פסקי תשובות תר"ע - 3)

ב) הפסיק בדיבור באמצע הדלקת הנרות - עיין בפמ"ג בספרו ראש יוסף (שנת כ"ג) שמי ששח קודם גמר ההדלקה צריך לברך עוד פעם וכן משמע מהב"י בשם הארצות חיים (תרע"ג) וע"ע בפמ"ג (מ"ז תרע"א - 7) דמשמע משם דמי שהדליק נר אחד ואח"כ מצא נר אחר ביום ב' אין צריך לברך עוד הפעם כיון שיצא כבר בנר אחד ולכן יש סתירה בדבריו ועיין בספר פסקי תשובה (תרע"ג - 3) שמתרצים דדוקא כשלא הדליק אלא נר אחד ואח"כ הפסיק בדיבור אז אין צריך לברך על השני דעיקר המצוה כבר יצא והשאר אינו אלא משום הידור אבל אם כבר הדליק ב' נרות בליל ג' מוטל עליו להדליק עוד ולהשלים המהדרין וצריך לברך שנית ויש החולקין ע"ש וספק ברכות להקל

ג) אכילה ומסחר לפני הדלקת הנרות - עיין במ"ב (תרע"ג - 7) דאפילו ללמוד אסור משהגיע זמנה וכ"ש אכילה ושאר דברים ואפילו התחיל פוסק ולכאורה האכילה דאסור הוא יותר מכביצה פת או מזונות אבל פירות וכדומה מותר כבלולב וככשופר וכ"ש בזמנינו שמדליקין בפנים אפשר דהעמדת שומר מועיל

III. אם צריך שריפה להשמן הנותר ולהפתילות אחר חנוכה דעת הרמב"ן בשיטת

הרי"ף דאפילו כבתה בתוך חצי שעה דמותר להשתמש בשמן אע"ג דמעיקרא הקצה לצורך כל החצי שעה דקיי"ל כבתה אין זקוק לה וכן משמע מהמאירי (שנת כ"ה) דכיון דבדיעבד יצא אף תורת איסור הנאה פקע (עיין בר"ן על הרי"ף) ודעת המהרי"א שהובא בבית יוסף (סוף תרע"ז) דכיון דלכתחלה חיוב ההדלקה חצי שעה גם ההקצאה חל עליו ואסור בהנאה תוך חצי שעה אבל מכאן ואילך מותר ודעת הרי"א"ז בשלטי הגבורים (פ"ג דשנת) דאחרי שעבר הח' לילות שעבר הזמן לגמרי מותר ליהנות בין בנר ובין בשמן הנשאר דומיא לאתרוג ונוי סוכה והיינו כקושית התוספות (שנת מ"ד - ד"ה "שנר") אמנם דעת השאלות דכל מה שנתן בנר אפילו יותר מכדי חצי שעה אסור בהנאה אפילו אחר חנוכה ולא דמי לנוי סוכה ואתרוג דהתם לא מקצה להו אלא לימי החג לפי שעשויים להשאר אחר החג ולא מקצה להו למצותן לגמרי אבל שמן ופתילה שעשויים להתעבר לגמרי מקצה אותן למצותן לגמרי משא"כ בנר שבת דהתם אף בעודו דולק למצותו נהנין ממנו ולכן אין צריך לשרוף פתילי נר שבת (עיין בר"ן והבית יוסף סוף תרע"ז ושו"ת שבט הלוי ג - פ"ג) ועיין בשו"ע (תרע"ז - 7) דהנותר ביום השמיני מן השמן הצריך לשיעור עושה מדורה ושורפו דהיינו שלא נתן תחלה רק כשיעור הדלקה ונכבה באמצע ונותר אבל אם נתן הרבה ונותר מותר להשתמש בו לכתחלה כמו שכתב לעיל (תרע"ג - 3) ויש פוסקים שסוברים דאם נתן השמן בסתם הוקצה כל השמן אם לא דהתנה לכתחלה שלא יאסר אלא כשיעור (מ"ב תרע"ז - סק"ס ומ"ב תרע"ג - סק"ז) ובזה מתרץ הסתירה בהמחבר (תרע"ג - 3 ותרע"ז - 7) למעשה טוב ליזהר לשרוף הפתילות והנותר מהשמן ומ"מ יש כמה צדדים להקל כנ"ל